

Esperanto kiel saltotabulo al lingvolernado

Surbaze de la prelego de Tim Morley „Learn Esperanto First”, prezentita en TEDxGranta en Kembriĝo, Britio, la 9-an de marto 2012.

Tezo

Esperanto povas funkcii kiel saltotabulo: ĝi evoluigas lingvan konscion, subtenas leg- kaj skribkapablon kaj kalkulkapablon, donas al infanoj fruan sperton de sukcesa lingvolernado kaj evoluigas kapablojn, kiuj poste povas esti transigitaj al aliaj lingvoj.

Instrui fremdajn lingvojn en bazlernejo prezentas apartan problemon. Multaj bazlernejaj instruistoj tre lerte instruas junajn infanojn, sed havas malmultan aŭ nenian trejnadon pri fremdaj lingvoj, dum fakaj lingvoinstruistoj eble malpli kutimas labori kun tre junaj lernantoj.

Ekzistas ankaŭ problemoj propre al la lingvolernado mem. Antaŭ ol infanoj povas komenci kreeme uzi la francan, la hispanan aŭ aliajn lingvojn, ili devas parkerigi vortprovizon, konjugaciojn, ortografion, prononcon, gramatikan genron kaj multajn neregulaĵojn. Ili povas do pasigi longan tempon lernante la lingvon antaŭ ol sperti, kiel estas efektive uzi ĝin.

Esperanto proponas alian aliron. Ĝia celo en la bazlernejo ne estas unuavice produkti Esperanto-parolantojn. Ĉar ĝi estas simpla kaj regula, ĝi ebligas al infanoj rapide transiri de parkerigado al komprenado, aplikado, analizado kaj kreema uzado de lingvo.

De parkerigado al lingva konscio

La centra eduka avantaĝo de Esperanto estas **lingva konscio**. Lerni alian lingvon postulas de infanoj teni en la menso du lingvajn sistemojn, ŝanĝi de unu al la alia, rekoni strukturojn kaj malkovri ekvivalentojn inter diversaj manieroj esprimi la saman ideon.

Esperanto ebligas frue evoluigi tiujn kapablojn, ĉar relative malmulte necesas parkerigi. Tion oni povas ilustru per la **taksonomio de Bloom**:

Memorado → Komprenado → Aplikado → Analizado → Taksado → Kreado

La fremdlingva instruado en bazlernejo povas facile resti proksime al la malsupro de tiu hierarkio. Infanoj lernantaj la francan, la hispanan aŭ la mandarenan eble devas parkerigi konsiderindan kvanton da materialo antaŭ ol ili povas memstare uzi la lingvon.

Esperanto malpliigas tiun ŝarĝon. La infanoj povas do pli rapide atingi la pli altnivelajn kapablojn. Ĝia simpleco estas eduke grava ne nur ĉar ĝi faciligas la

lernadon, sed ĉar ĝi ŝanĝas **tion, kion infanoj kapablas fari per lingvo jam en frua fazo de la lernado.**

Tio ankaŭ kreas pli inkluzivan sperton. Pli granda parto de klaso povas atingi la punkton, ĉe kiu la infanoj efektive kapablas uzi tion, kion ili lernis. Anstataŭ konkludi: „Mi ne estas kapabla pri lingvoj”, ili povas sperti sin kiel sukcesajn lingvolernantojn.

Leg- kaj skribkapablo kaj kalkulkapablo

La avantaĝoj povas etendiĝi preter la lernado de fremdaj lingvoj.

Esperanto povas plifortigi la komprenon de la infanoj pri sia **unua lingvo**. Junaj infanoj, kiuj havas malfacilaĵojn pri legado, povas malkovri pere de la regula ortografio de Esperanto, ke ili kapablas deĉifri skribitan lingvon. Ĝia travidebla gramatiko povas ankaŭ faciligi la rekonon de gramatikaj kategorioj. Anglalingva infano, kiu malfacile rekonas adjektivon en angla frazo, povas pli facile rekoni ĝin post mensa traduko de la frazo en Esperanton, kie adjektivoj estas klare markitaj.

Esperanto povas eĉ subteni **kalkulkapablon**. Ĝiaj numeraloj klare montras sian matematikan strukturon: *dek unu* estas laŭvorte “ten one”, *dudek* estas “two tens”, kaj *dudek sep* estas “two tens and seven”. Por infano lernanta pri dekoj kaj unuoj, la lingvo mem videbligas la strukturon de la nombro.

Lernado per strukturoj

La sama principo validas pri vortprovizo.

Kiam infano konas *patro* kaj la sufikson *-in-*, *patrino* sekvas sisteme. El *hundo* kaj *-id-* estiĝas *hundido*, kaj la sama regulo donas *katido* kaj *kuniklido*. El *kontenta* la prefikso *mal-* formas *malkontenta*; el *granda* — *malgranda*.

Tio ŝanĝas la naturon de vortlernado. En multaj lingvoj ĝi estas grandparte **adicia**: ĉiu nova vorto devas esti aparte lernita. En Esperanto ĝi fariĝas **multiplika**: ĉiu nova radiko aŭ vortkonstrua elemento kombiniĝas kun tio, kion la lernanto jam scias, kaj malfermas tutan familion de eblaj esprimoj.

La infanoj do komencas malkovri kaj krei vortojn anstataŭ simple parkerigi ilin. Ili povas surprize frue atingi veran kreeman lingvouzon.

Esperanto kiel la bekfluto de lingvolernado

Muzika analogio bone resumas la ideon.

Se ni volas, ke sepjara infano iam ludu fagoton, ni normale ne komencas donante al li fagoton. Ni komencas per pli simpla instrumento, ekzemple bekfluto.

Ni ne instruas bekfluton ĉar ni atendas, ke ĉiu infano fariĝos bekflutisto. Per simpla instrumento infanoj lernas ritmon, notacion, tonalojn, taktindikojn kaj harmonion. Tiuj muzikaj konoj poste povas esti transigitaj al pli malfacilaj instrumentoj.

La saman principon oni povas apliki al lingvoj.

La franca, la hispana aŭ la ĉina povas simili al fagoto: multo devas esti regata antaŭ ol juna lernanto povas libere uzi la instrumenton.

Esperanto estas la bekfluto.

Ĝi donas al infanoj aliron al la fundamenta sperto lerni kaj uzi alian lingvon sen postuli, ke ili unue superu grandan nombron da malfacilaĵoj.

Ĉu la kapabloj estas transigeblaj?

La decida demando estas, ĉu tiuj kapabloj poste povas esti transigitaj al aliaj lingvoj.

Taksado de la projekto *Springboard to Languages* fare de la Lernejo pri Edukado de la Universitato de Manĉestro komparis infanojn, kiuj lernis Esperanton dum proksimume dek ok monatoj sed neniom da franca, kun infanoj, kiuj lernis la francan dum du jaroj.

Kiam oni petis ilin deĉifri nekonatan francan frazon, la solaj infanoj, kiuj sukcesis traduki la tutan frazon, venis el la Esperanto-grupo. Ili uzis **metalingvajn deĉifrajn strategiojn**, ekzemple parencajn vortojn, interpunkcion kaj kuntekston.

Entute la lernantoj de la franca ankoraŭ rezultis iom pli bone, sed nur marĝene. La Esperanto-lernantoj preskaŭ atingis ilin en testo de la franca, kvankam ili neniam lernis la francan.

Tio, kion ili lernis, do ne estis simple Esperanto. Ili lernis **kiel aliri kaj deĉifri lingvon**.

Praktika avantaĝo

Esperanto povas ankaŭ helpi solvi praktikan problemon en bazlernejoj. Ĉar la instruistoj mem povas lerni ĝin relative rapide, ordinaraĵ klasaj instruistoj povas uzi ĝin sen antaŭe fariĝi fakaj lingvoinstruistoj.

Tio povas esti aparte efika, ĉar la klasa instruisto ĉeestas dum la tuta lerneja tago. Esperanto povas aperi en matematiko, en lecionoj de la gepatra lingvo kaj en ĉiutagaj klasaj rutinoj, anstataŭ resti izolita kvardek-kvin-minuta lingvoleciono.

Ĝi povas ankaŭ ligi infanojn kun aliaj kulturoj. Britaj lernantoj uzis Esperanton por komuniki kun klasoj en landoj kiel Slovenio, Hungario kaj Germanio, tiel spertante alian lingvon kiel veran komunikilon kaj ne nur kiel lernejan fakon.

Resumo kaj konkludo

La argumento por instrui Esperanton en bazlernejoj ne dependas de tio, ĉu la infanoj uzos Esperanton dum sia tuta plenkreskula vivo. Ĝia eduka valoro troviĝas en tio, kion ili povas lerni **pere de ĝi**.

Esperanto reduktas la komencan ŝarĝon de parkerigado kaj ebligas al infanoj pli rapide transiri al komprenado, analizado kaj kreado. Ĝi evoluigas lingvan konscion, povas plifortigi leg- kaj skribkapablon kaj kalkulkapablon, kaj donas al infanoj fruan sperton de sukcesa kaj kreema lingvolernado.

Plej grave, tiuj kapabloj estas transigeblaj. La infanoj ne simple lernas Esperantajn vortojn kaj regulojn; ili lernas, kiel lingvoj funkcias kaj kiel oni povas aliri kaj deĉifri nekonatan lingvon.

Tio revenigas nin al la analogio de la bekfluto. Ni ne instruas al infanoj bekfluton ĉar ni atendas, ke ĉiuj fariĝos bekflutistoj. Simpla instrumento donas al ili aliron al la pli profundaj strukturoj de muziko kaj preparas ilin por pli malfacilaj instrumentoj.

Esperanto povas plenumi la saman funkcion en lingvolernado. Ĝi ne estas la fina celo. Ĝi estas la saltotabulo.